

כ"ק אדמו"ר מסדיגורא שליט"א והגאון רבי דב בעריש וידענפלד זצ"ל בעל 'דובב מישרים' מטשעבין

ברכת כ"ק אדמו"ר מסדיגורא שליט"א

יעזור השי"ת שיוכה ראש הישיבה הגה"ח רבי נחום רוטשטיין שליט"א ועמו כל העוסקים בעבודת הקודש שיחי', לברכה מרובה ולסייעתא דשמיא בחינוך התלמידים בדרך התורה והחסידות כאשר באמנה אתם, ויהיה הבית הגדול הזה מקום שמגדלין בו תורה מקום שמגדלין בו תפילה, ובבחינת נזר ועטרה לראש צדיק, שיגדלו התלמידים לשם ולתפארת, לתורה לחופה ולמעשים טובים, ויזכו להרבות כבוד שמים וכבוד התורה כחפץ נפשם, בבריות גופא ונהורא מעליא.

ובמלאות ח"י שנים לישיבה, יתקיים בתלמידים מאמר התנא 'בן שמונה עשר לחופה' מתוך רוב טוב.
ובזכות הפצת התורה הק' והרבצתה לרבים באופן הנעלה יתברכו בכתיבה וחתומה טובה ובמהרה נזכה לגאולה השלמה אכ"ו.

כבד אי נקרא דם ממש או רק כעין דם

על דברים אלו כ' כ"ק אדמו"ר מסדיגורא שליט"א את מכתבו הראשון להגאון מטשעבין, ובו כמה ראיות דכבד השיב ממש דם וא"כ דם הכבד ודם הסמפונות השיב מין במינו. ועל זה השיב הגאון זצ"ל לדחות הדברים, והוכיח עוד החשיב רק כמו דם, ושוב השיג אדמו"ר מסדיגורא שליט"א על תשובתו.

והנה בספרו הגדול 'דובב מישרים' נדפס מכתב התשובה לאדמו"ר מסדיגורא שליט"א, אמנם שם השיטתהלקמזכריו הראשונים ושינה שם בכמה פרטים, וכפי הנראה בעקבות מכתב ההשגות וכפי שיתבאר להלן.

בשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' קנז) כתב וז"ל: "אולם בעיקר הדבר דפשיטא ליה לכ"ת דדם הכבד עם דם שבסמפונות הוא מין במינו לדידי מספק"ל, דהא כבר העלה הפר"ח דכבד עם בשר הוא שוה בטעמא והוי מין במינו וא"כ כיון דכבד הוא כולו דם ומ"מ נשתנה טעמו למעם בשר וא"כ ממילא דם כבד עם דם סמפונות חשוב כמין בשאינו מינו, וכן משמע מירושלמי דתרומות (פ"ו) דבעי שלקו כבד בחלב מזה, וכפ"מ שפי' הכו"פ והפמ"ג כוונת הירושלמי הוא דיהיה מותר משום דפולמת ואינה כולעת א"כ משמע דאם היה בולע הוא חשוב כבשר בחלב אלמא דהוא חשוב כבשר", ועיי"ש עוד מש"כ בזה.

* תודתנו נתונה למכון 'קרית מלך' שע"י ישיבת סדיגורא אשר בטוב עינם נתנו לנו הרשות להעלות הדברים עלי כתב.

וכתב ע"ז בהגהתו שם: ולפי דבריו אם שהה כבד ג' ימים מעת לעת נמיו אסור לבשלו אחר צלי, אבל התום פירשו המעם הא דמותר לבשל כבד אחר צלי משום שכבד כולו דם והתורה התירה ואינו אסור רק מדרבנן, וכיון שנעשה צלי אף שעדיין יש בו דם מותר, א"כ לפי מעם זה אף בשהה ג' ימים בלי מליחה נמיו שרי לבשל אחר צליה, עכ"ד.

ולכא"ו מבואר שתלה פלוגתא זו בגדר דין כבד אי חשיב ממש דם והתורה התירתו וגזרת הכתוב הוא או לא, ויש עוד להאריך בזה ואכמ"ל.

ויש לציין שביסוד האי דינא כבר נחלקו בזה קמאי, ראה מטה יונתן (להגדה"ק רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל) יור"ד סי' סט (סעי' יב) שכתב על מ"ש בשו"ע בשר ששהה ג' ימים מעת לעת בלא מליחה וכו' ואין לאכלו מבושל אלא צלי ואחר שצלאו לא יבשלנו, ובש"ך שם (ס"ק נח) ולא דמי לכבד בר"ם עג דג"כ אין לה היתר ע"י מליחה כי אם ע"י צלייה, ומותר לבשלה אחר הצלייה ואפי' לכתחילה, היתם אין מועיל מליחה משום ריבוי דם שבה, ומסתמא הכל נפלט בצלי ומה שלא נפלט בצלי לא יפליט בכישול, אבל הכא הא דאין מועיל מליחה משום דכבר נתייבש דמה בתוכה.

מכתב א'

חדא מילתא היא (פמ"ס פג), ולפי זה יוצא דטעם הבשר והדם שוים זה לזה.

והרהגרי"מ ערינבערג (שליט"א) אסברא לי דאם כי החיך מרגיש טעם שונה בבשר מבכבד, זה רק כשאוכלים בעין אבל אם הבשר נתן טעם בכבד או להיפך אין שום הרגשה כזאת, וה"ז דומה לחמרי חדתי בעינבי (ע"ז טו), והסיבה לכך, לפי שכל מה שהמוהל מתרכז ומתעבה יותר משתנה טעמו, והדם שאסרה תורה אינו אלא מוהל מרוכז ביותר מהמוהל שישנו בבשר. או אפשר שהרכבה גורמת השינוי, שאותו טעם עצמו אם הוא בחומר הבשר משתנה ממה שהוא בחומר של דם, ולפיכך אם יכנס טעם הדם לבשר טעמו כבשר, וכש"כ אם נכנס טעם הדם לכבד.

על פי הנ"ל שחומר הדם לחוד וטעמו לחוד, נוכל להבין את הפרמ"ג (ספ"ד סי' ע"ט) דדם בעין שעל שע"פ הבשר עב ודם פליטה קלוש ודק, וצריך הסבר כיון שהדם שעל החתיכה בא ג"כ מתוך הבשר מ"ש זמ"ז, אבל להנ"ל א"ש שהדם מורכב משני חלקים אחד תמצית הדם ואחד מוהל וציר, וכל זמן שהב' חלקים

בעושה"י, יום א' לסדר והשיבנו דבר כ' כסלו ה'תש"י לנדוד בשערים, בעמח"ם דובב מישרים, רב פעלים, יושב בשבת תחכמונים, אשר לו שפתי רננים, מגיד דבריו לבני חי העולמים, הגאון המפורסם כש"ת הר"ר דוב בעריש ווידענפעלד שליט"א אהרי כבוד כראוי.

בשו"ת דובב מישרים סי' קכו, העלה שם כת"ר הרמה, דדם הכבד עם דם הסימפונות הוי מין בשאינו מינו והסתייע בראיה מהפ"ח. וילה"ק דהא גבי ילתא דאמרה לרב נחמן (חולין קט:) כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה אסר לן דמא שרא לן כבדא, ומפרש שם רש"י דכבד טעם דם לו, ואם כן משמע מזה דכבד ודם טעם אחד להם.

ומש"כ הפ"ח דבשר וכבד טעמם שוה, ולפי זה יוצא כי גם טעם הבשר והדם שוים, באמת יש לומר דהפ"ח חולק על הש"ך בסי' סט ס"ק גז, דבשר ודם הוי מין בשאינו מינו, אלא סובר כהכרתי ופלתי שמביא החוות-דעת בכיבורים ס"ק כ, שאומר דטעם המוהל היוצא מהבשר וטעם הדם שוה, וכמו שכתב הר"ן - גבי בידוגי. ובמקצת יש זכר לדבר דדם ובשר

והוי חתיכה דאיסורא, מ"מ אחר שהפריד המלח להדם ונסחט חלק הבשר מהדם הותר.

ועל כן דברי כת"ר הרמה שליט"א צריכין אצלי תלמוד.

המצפה לתשובת כש"ת ולתשועת ישראל

אברהם יעקב פרידמן

ביחד הדם עבה, אך כשיוצא הדם ע"י מליחה טבעו של המלח להפריד בין ב' החלקים הנ"ל ואינו מוציא ומפליט רק חלק הדם שבבשר, ואילו חלק הב' נשאר בחתיכה ולכן הוא קלוש. ואם אמנם כל זמן שלא נפרד חלק אחד מהשני כולו אסור ואי אפשר לומר שיש בו תערובת היתר דאסר רחמנא הדם כמו שהוא בלתי נפרד

מכתב ב'

ובשו"ת כוכב מיעקב מכ' אאמור"ר שר התורה זצ"ל (סי' סז) העיר מש"ס חולין ד' קג דמבואר שם דבתלש אבר מן הבהמה וטרפה בו דלמ"ד בהמה בחיי' לאברים עומדת לא אתי איסור טריפה וחייל איסור אבר מן החי, ואם איתא דבכבד ליכא אבר מן החי אמאי לא חייל איסור טריפה איסור אבר מן החי דהא הוי איסור כולל מגו דחייל איסור טריפה אכבד חייל נמי אאבר אלא ודאי דשייך בכבד איסור אבר מן החי. גם חלב בהמה עם חלב חיה הוי מין בשאינו מינו עכ"ז אמרה ילתא שרא לן חלב חיה.

ומאז העירותי בעצמי על דברי מש"ס בכורות ד' נה זכרותא דמא כבדא כדר"י דאר"י כבד שנימוח מטמא ברביעית עיי"ש, הרי דכבד הוי כדם, וכ"נ קצת מדברי הלבוש מובא בפמ"ג סי' ע"ג (נשפ"ד אות ב) דמש"ה כבד מותר אע"ג דכולה דם משום דאינו נשפך כמים, ועל הארץ תשפכנו כמים כתיב, ורק דם הנשפך כמים אסרה תורה ומש"ה דם כבד שהוא קרוש ועומד מותר עיי"ש, הרי דהוי כדם רק שנקרש מתולדתו.

ובסילוק לפרשת פרה מר"א הקליר, הגירסא אסר לן חלב שרא לן שומן הלב, ואם נימא כסברתך דמה דחשבה ילתא הוי דברים שהם מין במינן ממש א"כ יהיה ראייה

ב"ה יום ג' וישב כ"ב כסלו תשי"ז לפ"ק ירושלים שלום וכמו"ס להבחור כהלכה בן יקיר פרי קודש הלולים הריף ומופלג נחמד להשכיל כמר אברהם יעקב פרידמן שיהי' לאויט"א

יקרתך השגתי, וע"ד הערתך הנחמדה ע"מ שהעליתי בספרי להסתפק די"ל דדם הכבד עם דם ממש הוי מין בשאינו מינו, - וע"ז העירות מש"ס חולין דף קט דאמרה ליה ילתא לר"נ אסר לן דמא שרא לן כבדא עכ"ד, הנה אמנם ההערה היא טובה, אולם באמת אין סתירה משם, דהכונה שם שהוא מעין זה אבל לא שהוא ממש מין במינו, וראיה לזה מהא דאמרה ליה אסר לן חזיר שרא לן מוחא דשיבוטא, והנה שיבוטא היא עז של ים כמבואר בתוס' ע"ז (ד' לט דס"מ וסימניך), והנה בודאי יהיה נחשב לענין תערובות מין בשאינו מינו, ועיין בפמ"ג סי' צח דבשר חזיר עם בשר פרה הוי מין בשאינו מינו, ולחלק דעם מוחא דשיבוטא הוי מין במינו הוא דבר שאין הדעת סובלתו, ויותר מזה דעת הש"ך ביו"ד סי' קז דאפילו דג טמא עם דג טהור הוי מין בשאינו מינו מכש"כ זה הוי מין בשאינו מינו, ועכ"ז חשוב מעין זה והכ"נ י"ל לענין כבד עם דם. וכן מוכח מהא דקי"ל דבדם מן החי ליכא איסור אבר מן החי כמבואר בש"ס סנהדרין (ד' נט) ובכבד ע"כ איכא איסור אבר מן החי.

אמרה בעינן למיכל בשרא בחלבא הא בשר
עוף בחלב אינו אסור - אבל באמת ז"א דהא
מ"מ אסור מדרבנן ולא קי"ל כריה"ג דס"ל
בש"ס חולין קטז דאפילו מדרבנן מותר.

והנני מברכו שיגדל לשם ולתפארת אבותיו הק' צדיקי יסוד
עולם זי"ע ועכ"י לשמחת לבב כל מוקירי ומעריצי בית
אבותיו תפארת ישראל

דוב בעריש ווידענפעלד

לדעת הסוברים דחלב עם שומן הוי מין במינו,
וכן העלה בפמ"ג.

ולכאורה יש להעיר לפי דעת הסוברים דבשר
עוף עם בשר בהמה הוי מין במינו
כדעת השואל בחת"ס חיו"ד סי' צג, ועיי"ש
בחת"ס שאין דעתו כן, ועיינן בשו"ת אמרי יושר
ח"א סי' קמ, וע"ע בפרמ"ג בפתיחתו להל'
תערובות בשער התערובות ח"א, וא"כ אמאי

מכתב ג'

טעמא, מאחר שכ' הפרמ"ג (סי' כח) דבשר חזיר
עם בשר פרה הוי מין בשאינו מינו, והש"ך
ביו"ד (סי' ק) דעתו דאפילו דג טמא עם דג
טהור הוי מין בשאינו מינו מכש"כ מוחא
דשיבוטא וחזיר דהוי מין בשאינו מינו, עכ"ד
הדר"ג (שליט"א). ולא ידענא מאי ק"ו הוא
זה, וכי לא מציינו למימר דאע"ג דבשר פרה
עם חזיר מחולקין בטעמן כדמוכח גם כן ממה
שלא אמרה ילתא אסור לן חזיר שרא לן פרה,
וכן דג טמא וטהור מחולקין בטעמן שהרי
אפילו דג אחד מציינו שאינו דומה דג העולה
בעכו לדג העולה באספמיא, מ"מ מוחא
דשיבוטא עם חזיר שפיר יכול להיות שהוא
מין במינו לענין תערובות.

ולפי זה מה שהוכיח כהדר"ג מתוס' (ע"ו לט. ד"ה
וסימניך) דשיבוטא הוא עז של ים משמע
דשיבוטא דומה לעז ועז לחזיר משמע דהוי
מין בשאינו מינו, הנה אף אם נניח דבשר
דשיבוטא ובשר החזיר הם מין בשאינו מינו
כמו חזיר ופרה, אבל בגמרא גבי ילתא הרי
מדובר הוא במוחא דשיבוטא ומנין דמוח של
שיבוטא ובשר חזיר לא מין במינו הוי.

אכן אין צורך בזה, דלפי שהבאתי לעיל את
דברי רש"י מוכח דשיבוטא וק דומה

בעזשה"י, יום ו' לסדר ויפתר לנו ג' טבת זאת הנוכה
שלמא רבא לגברא רבא יסגא לכבוד זיו הדר הקודש פאר
הדור והדרו בעל פיפיות תל-תלפיות יראה בנחמה בעיר
ה'על תלה בנייה מהמפורסמים בערוגות הבשמים בעמח"ס
דוכב מישרים הגאון המפורסם כש"ת הר"ר דוב בעריש
ווידענפעלד שליט"א

אחדשמע"ת. הריני מודה עבור תשובתו וברכותיו
המאליפות ומחשבתו הטובה הקב"ה יצרפה למעשה ומי
יתן ואוכל לגדול באמת לשם ולתפארת אבותי וצוקלה"ה
ויבדלו לחיים ארוכים עד ביאת גואל צדקנו הורי ומורי
הרה"צ שליט"א.

בנוגע לתשובתו, עדיין לא ירדתי לסוף דעתו
של כהדר"ג שליט"א במה שכתב דגבי
ילתא הכונה מעין זה, אבל לא שהוא ממש
מין במינו. הא תינח גבי מה שאמרה ילתא
לרב נחמן אסור לן חזיר שרא לן מוחא דשיבוטא
דהתם פירש"י טעמו כטעם חזיר בכף הדמיון,
אבל גבי כבד הסתמכתה על מה שפי' רש"י
ד"ל (חולין קט: ד"ה סכד) כולו דם קרוש הוא וטעם
דם לו משמע ממש.

ומש"כ כת"ר שזה דבר שאין הדעת סובלתו
דמוחא דשיבוטא הוי מין במינו עם
חזיר למ"ד דלא אזלינן בתר שמא אלא בתר

(קט:): שרא לן כבדא עכ"ל, ואם נאמר שיש הפרש בין דם לכבד במשהו, איך נוכל ללמוד דם הכבד מהכבד עצמו, ועוד לשיטת ר"ת הנ"ל למה לא אמרה ילתא שרא לן דם הכבד, ובזה היה יותר דמיון מבשרא לן כבדא, אע"כ שאין הבדל. אך את זה יש לדחות משום דעכ"פ מדרבנן אסור דם הכבד, אבל מהנ"ל שפיר מוכח דדם וכבד היינו הך.

ועוד רציתי להעיר דמש"כ כהדר"ג לדקדק מהא דדם מן החי מותר וכבד אסור, לפי עניות דעתי הו"ל לכת"ר להוכיח מהא דדם אסור וכבד מותר מהתורה, אלא ע"כ גזירת הכתוב הוא והכי נמי גזירת הכתוב הוא דדם מן החי שרי וכבד אסור, ועי' במהרש"א חדש"א על הך דילתא. ומצאתי אח"ז גם בלב-אריה דמסתמך על המהרש"א הנ"ל (כחולין קט:): וע"ש.

ועוד הביא לי ראייה הרהגרי"מ ערינבערג (שליט"א) דהנה כבר הרגיש הפרמ"ג בשפת"ד סי' סב ס"ק ג דמהך מילתא הוי אפשר להוכיח דאין הכבד אסור משום אבר מן החי, אך דחה וכתב שאין ללמוד מהא דכבד משום דם דאף משום אבר מן החי אשתרי יע"ש, אבל קשה הא מ"מ נימא כיון דאין אבר מן החי בדם גם בכבד ליתא, הואיל ולא מצינו ראי' מפורשת בתורה שיש בכבד משום אבר מן החי, ואולי תליא בפלוגתא (לנחיס נד.) אי כבד מיניה דבשר הוא.

אך עכ"פ הדין אמת דגם בכבד יש משום אבר מן החי והטעם צריך לומר משום דלא מצינו דמיעטה התורה אלא דם שאינו בגדר אבר שלם, אבל כבד שנעשה מהדם אבר שלם הרי הוא בכלל אבר מן החי, ואפילו למ"ד כבד לאו מיניה דבשר מ"מ אבר מן החי הוא, והרי דם ודאי לאו מיניה דבשר הוא כמבואר בתוס' (פסחים כג.) ד"ה והרי דם, ואפ"ה קס"ד שיהא אסור, וא"כ יש לומר דמ"ד שרי לאו משום

לחזיר, וא"כ שפיר מצינו למימר דהוי מין בשאינו מינו, אבל כבד שכתב רש"י שכולו דם הוא וטעם דם לו משמע דהוי ממש מין במינו, ואף על פי שבמדרש רבה ויקרא (פ' כג) נאמר בשר חזיר, התרתי לך דג ששמו שיבוטא. יש לומר דהגמרא שלנו גבי ילתא הסבירה שהכוונה למוח השיבוטא.

והרהגרי"מ ערינבערג (שליט"א) הביא ראייה למה שכתבתי שהדמיון של ילתא הוי ממש ולא כעין זה בלבד, ממש"כ התוס' (כמוע"ק יא. סוף ד"ס כוולא) דמה שאמרה ילתא גירותא שרא לן לישנא דכוורא דע"כ לא כל הדגים, אלא מין אחד בלבד ששמו כוורא משום דאין נראה שיהא בכל הלשונות של דגים טעם אחד, עכ"ד. וא"כ אי נימא דגירותא לאו ממש לישנא דכוורא שפיר מצינו למימר דכוורא כולל כל הדגים דאע"ג שאין כל לשונות הדגים שוים, מ"מ בכל אחד יש טעם הדומה לגירותא, אע"כ דעת התוס' דהדמיון גבי ילתא הוי ממש ולא כעין.

ולפי דבריהם באמת צ"ל דמש"כ רש"י ז"ל גבי שיבוטא טעמו כטעם החזיר לא בא רש"י לומר בכ"ף הדמיון בכדי להורות שאין טעמו ממש רק כעין, אלא הוא ממש רק אולי כיון שיש הפרש דק ביניהם שאינו ניכר כ"כ לפיכך כתב רש"י ז"ל ברוח קדשו בזה דהוי רק כטעם החזיר, אבל לישנא דכוורא דכ' רש"י שיש לו טעם גירותא, ודאי משמע דהוי ממש, כמו התוס' וממילא ה"ה בכבד הוי ממש טעם דם כטעם החזיר אבל לישנא דכוורא דכ' רש"י שיש לו טעם גירותא, ודאי משמע דהוי ממש, כמו שהבאנו התוס', וממילא ה"ה בכבד הוי ממש טעם דם. ועוד ראייה הביא הרהגרי"מ ערינבערג (שליט"א) דכתבו התוס' (כחולין קי:): ד"ה כבדא בשם ר"ת דדם הכבד מותר מה"ת דהא כל הכבד דם הוא ושרא רחמנא כדלעיל

מן החי כך אין בכבוד, וכשם שחל על דם אברים שלא פירש איסור טריפה כך חל על הכבד איסור טריפה, ומ"מ לא חל על איסור אבר מן החי, והקושיא הא הו"ל כולל יש ליישב בפשיטות כמש"כ התוס' (חולין קג ד"ה מר סכר ר' יוחנן בטהמא בחייה לאכריס עומדת), דר' יוחנן לית ליה איסור כולל. ואבקש מכהדר"ג שליט"א ליישב דברי מר אביו האדיר בענקים שר התורה. ומ"ש דחלב בהמה וחלב חיה הוי מין בשאינו מינו לא ידעתי מקורו ילמדני רבינו מקומו. ומה שהביא כת"ר מש"ס (בכורות נה.) דזכרותא דדמא ילה"ק למה כל הפוסקים הביאו הא דכבד כולו דם מהך דילתא, ולא הביאו מהך דמפורש בש"ס בכורות הנ"ל, אלא משום דמהתם אפשר לומר שהתורה לא אסרה אלא אותו הדם הטפל לעיקר, ולא זכרותא דדמא משום דאין דומה זה לזה ולכך הביאו מהך דילתא דמשם מוכח דדם וכבד שוים.

ומה שהביא כת"ר מהפרמ"ג דהיתר הכבד משום דאינו נשפך כמים, לפענ"ד כוונת הפרמ"ג דמה שאינו נשפך כמים ע"כ שלא דברה התורה מן הדם הזה וממילא הוא מותר, אבל אכתי מצינו למימר דלעולם לא דמי ממש לדם, ולפיכך התירתו התורה ולא שהקרישה גורמת את ההיתר. ולפי דברי רש"י הנ"ל יש לומר דמשום דהוי דם אברים שלא פירש או אפשר משום דאינו ראוי לזריקה.

לכן אשאל מכהדר"ג שליט"א אשר יורני יאלפני ויודיעני את תשובתו

אברהם יעקב פרידמן

דלא הוי בשר אלא משום דלא הוי אבר משא"כ כבד דהוי אבר לא מצינו למישרי.

ועי' בחו"ד (סוף סי' עג) שכ' דהא דמיבעיא ליה בירושלמי (פ' עשירי דתרומו) בשלקה בחלב מאי היינו אי הוי כדם בחלב דשרי או לא, ומדלא תליא בפלוגתא אי כבד כבשר משמע דאפילו למ"ד דאינו כבשר מ"מ י"ל דאסור בחלב משום דעכ"פ הוי בכלל גדי, יעו' תוס' חולין קיג: ד"ה דם לאו גדי הוא שמבואר מדבריהם שאפי' אם הוא בשר אכתי איתמעט מגדי והיינו משום דגדי אברים משמע, וא"כ כבד דהוי אבר שפיר הוי גדי אפילו אם כולו דם, ואולי דהא מספקא הירושלמי אי בשר בעינן דוקא או גדי דוקא.

ועוד ברצוני להעיר לפענ"ד דמה שהביא מכהדר"ג (שליט"א) משמו של מר אביו הגאון זצ"ל שהוכיח דכבד אסור משום אבר מן החי מחולין (קג) דאמרינן דלמ"ד בהמה בחייה לאברים עומדת לא אתי איסור טריפה וחייל אאיסור אבר מן החי, ואם איתא דבכבד ליכא אבר מן החי אמאי לא אמרינן דחייל איסור טריפה אאיסור אבר מן החי משום כולל, מגו דחייל אכבד חל נמי אאבר, אלא ודאי דשייך בכבד איסור אבר מן החי עכ"ל, ולא ידענא מה יענה להא דחייל איסור טריפה על דם איברים שלא פירש מחיים, וה"נ נימא מגו דחייל על דם שלא פירש חייל נמי אאבר, ויעו' בחולין קי: רש"י ד"ה כבדא דגם הכבד אחר שפירש ויצא הרי הוא דם ואסור, וא"כ למה לא נוכל לומר שכשם שאין כדם משום אבר

מכתב ד'

במכתבו הראשון, עכ"ז נמה מדרכו בכמה פרטים: א. השמיט את ראייתו מהא דכבד מן החי אסור ודם מן החי מותר. ב. מה שהביא ראייה לדבריו מתשובת אביו בעל

תשובת הגאון מטשעבין זעללה"ה כפי שנדפסה בשו"ת דובב מישרים ח"ב סי' כט
[המעייין יראה שבמכתב זה – אם כי ביסודו הוא כדבריו

לדידיה עיין בדברי הרמב"ם פ"ט דכלאים ה"ח, אולם הנראה דשפיר מוכח כדברי התוס' מזה דהא כל מה שיש ביבשה יש בים וכן מבואר בירושלמי ברכות (פ"ג ס"ג) ר' יונה בעי אהן צררה דעל גוף ימא מהו ובפי' מראה הפנים שם פירש דר"י בעי אם מותר לקרות ק"ש אצל חזיר הים עיי"ש, א"כ הלא בחזיר גופא היתה יכולה לומר דשרא לן היינו בחזיר של ים אלא ע"כ דהאי כללא היא רק בשני מינים אלו כדעת התוס'. גם אם נימא דחזיר של ים טהור הוא מאי מיבעי ליה להירושלמי הא טהורה היא ואינו דומה כלל לחזיר דיבשה, ופשיטא דמותר לקרות ק"ש כנגדו, אלא ע"כ דטמא הוא וכללא לא נאמר רק בהני תרי מינא. גם חלב בהמה עם חלב חיה הוי מין בשאינו מינו ועכ"ז אמרה שרא לן חלב חיה.

ומאז העירותי בעצמי על דברי מש"ס בכורות דף נה זכרותא דדמא כבדא כדר"י דאר"י כבד שנימוח מטמא ברביעית עיי"ש, ועיין רש"י חולין דף מו ור"ש מטביל ליה דאע"ג דלאו בשר הוא קאכיל ליה משום בריאותא, ובסילוק פרה מר"א הקליר הגירסא אסר לן חלב שרא לן שומן חלב ואם נימא כסברתך דמה דחשבי ילתא הוי מין במינו ממש א"כ יהיה ראייה לדעת הסוברים וכן העלה בפמ"ג דחלב עם שומן הוי מין במינו.

ולכאורה י"ל לפי דעת הסוברים דבשר עוף עם בשר בהמה הוי מין במינו לא כדעת השואל בכת"ס ביור"ד סי' צג ועיין בשו"ת אמרי יושר ח"א ס' קמ - א"כ אמאי אמרה בעינן למיכל בשרא בחלבא הא בשר עוף בחלב אינו אסור - אבל באמת ז"א דהא מ"מ אסור מדרבנן ולא קי"ל כריה"ג דס"ל בש"ס חולין קטז דאפילו מדרבנן מותר.

הכוכב מיעקב נשמט בתשובה זו. ג. וכן ההוכחה מדברי הפרמ"ג דכבד אינו נשפך לארץ כמים דמשמע מינה דדם הוא גם לא חוזר שוב על דבריו בזה. ד. הוסיף להביא ראייה מדברי רש"י בחולין (מו.). כן ישנם עוד שינויים ממכתבו הראשון. ואם כי להלכה ולמעשה לא שינה שיטתו בזה, מ"מ יש בנותן טעם לעמוד על יסוד הדברים ולעין בהם להגדיל תורה ולהאדירה.]

יקרתך השגתי, וע"ד הערתך הנחמדה ע"ד שהעליתי בספרי להסתפק די"ל דדם הכבד עם דם ממש הוי מין בשאינו מינו - וע"ז העירות מש"ס חולין (דף קט) דאמרה ליה ילתא לר"נ אסר לן דמא שרא לן כבדא, הנה אמנם ההערה היא טובה אולם באמת אין סתירה משום דהכוונה שם שהוא מעין זה אבל לא שהוא ממש מין במינו, וראיה לזה מהא דאמרה ליה אסר לן חזירא שרא לן מוחא דשיבוטא והנה שיבוטא היא עז הים כמבואר בתוס' ע"ז (ה' לט ט"מ וסמק), והנה בודאי יהיה נחשב לענין תערובות מין בשאינו מינו, ועיין בפמ"ג סי' צח דבשר חזיר עם בשר פרה הוי מין בשאינו מינו, ולחלק דעם מוחא דשיבוטא הוי מין במינו הוא דבר שאין הדעת סובלתו, ויותר מזה דעת הש"ך ביור"ד (סי' ק) דאפילו דג טמא עם דג טהור הוי מין בשאינו מינו מכש"כ זה הוי מין בשאינו מינו, ועכ"ז חשוב מעין זה והכ"נ י"ל לענין כבד עם דם. (ובדרך אגב אציין מה שהתוס' בע"ז דף לט הנ"ל העלו דהאי כללא דחמרא שבים ותורא טמא הוא דוקא בשני מינים אלו, והביאו ראייה מב"ק דף נה ומרבא דמלח שבוטא, וכן מוכח מש"ס חולין הנ"ל דאמרה שרא לן שיבוטא ועיין בפמ"ג סי' פג, אולם לדעת הרמב"ם ע"כ מוכרח דשני מיני שיבוטא איכא ובש"ס ב"ק ע"כ מיירי בחיה טמאה דאל"ה ליכא איסור כלאים

